

Instruktion

Vis, hvad du kan

**Sprogscreening af
tosprogede skolestartere**

Indhold

- 3 1. Før sprogscreeningen**
- 4 Indkaldelse og information af forældre og barn
- 5 Indsamling af supplerende oplysninger
- 6 Valg af lokale til sprogscreeningen
- 6 Sprogscreeningen optages
- 6 2. Mødet med barnet og den første kontakt**
- 7 3. Aktiviteter i selve sprogscreeningen**
- 8 Aktivitet 1: Samtale
- 11** Aktivitet 2: Struktureret samtale om former, størrelser, tegning, farver, tøj, frugter, ental/flertal og aktiviteter
- 12** Aktivitet 3: Sammenhængende fortælling
- 14** Aktivitet 4: Lytteforståelse
- 16** Aktivitet 5: Bogstav- og talkendskab
- 18 4. Sprogscreeningssamtalen afsluttes**
- 18 5. Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen**
- 18** Sammenfatning af sprogscreeningen
- 18** Formidling af sprogscreeningens vurderinger og anbefalinger

1. Før sprogscreeningen

Hovedparten af de tosprogede børn, som i dette materiale betegnes som skolestartere, har været i et dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø enten i dagtilbud eller i et særligt etableret sprogstimuleringsstilbud. Nogle børn flytter til Danmark lige inden skolestart og har dermed ikke tidligere været i et dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø. Sprogscreeningen af skolestartere har til formål at afdække det enkelte barns dansksproglige kompetence i forbindelse med optagelse i skole, således at et relevant sprogpædagogisk tilbud kan igangsættes ved skolestart. Hvis der går lang tid fra sprogscreeningen og til skolestart, anbefales det, at der i barnets dagtilbud arbejdes videre med eventuelle sproglige fokusområder, som sprogscreeningen har afdækket behov for. Det anbefales at overveje, om der er behov for, at undervisningsbehovet revurderes efter et nærmere angivet antal måneder og inden undervisningens start. Hos skolestarterne vil børnene være sprogscreenet tidligere, og der foreligger derfor en skriftlig vurdering at tage udgangspunkt i. Hvis dette af særlige grunde ikke er tilfældet, vil screeningen være det første møde med en sprogvurdering på dansk. Fasen før selve sprogscreeningen vil forløbe forskelligt, afhængig af om barnet på pågældende tidspunkt er i dagtilbud eller ej.

Nedenstående skema er en oversigt over diverse registreringsark og billedmaterialer, som findes i dette materiale (se efter instruktionsdelen) og bruges i forløbet med sprogscreening af tosprogede skolestartere:

Forløb/aktivitet	Formål	Materialer	Registreringsark
Før sprogscreeningen	At indsamle supplerende oplysninger		Indsamling af supplerende oplysninger (skolestartere)
Aktivitet 1	At vurdere samtalekompetence	Samtalebillede: Læringsmiljø/dagtilbud Optageudstyr	Registreringsark 1*
Aktivitet 2	At vurdere kendskab til specifikt ordforråd	Samtalebillede: Læringsmiljø/dagtilbud Optageudstyr	Registreringsark 2
Aktivitet 3	At vurdere fortællekompetence	Samtalebillede: Læringsmiljø/dagtilbud og billedsekvens (fem billeder) Optageudstyr	Registreringsark 3*
Aktivitet 4	At vurdere lytteforståelse (forståelse af sproglig kompleksitet)	Syv billedrækker med fire billeder i hver Blyant Optageudstyr	Registreringsark 4
Aktivitet 5	At vurdere begyndende skriftsprogskompetence	Bogstav- og talplader (to styk) Papir og blyant Optageudstyr	Registreringsark 5
Efter sprogscreeningen	At sammenfatte sprogscreeningens resultater og anbefale sprogpædagogiske tiltag		Registreringsark 6: Opsamling*

Registreringsark mærket med * benyttes først efter sprogscreeningen.

Indkaldelse og information af forældre og barn

Inden sprogscreeningen skal forældre og barn indkaldes med information om sprogscreeningen. Det kan foregå skriftligt eller på anden måde. Det er vigtigt, at forældrene er blevet informeret om formålet med sprogscreeningen og om det videre forløb, herunder hvordan de senere vil blive informeret om den samlede sprogvurdering og barnets eventuelle behov for undervisning i dansk som andetsprog. Hvis det er muligt, er det hensigtsmæssigt, at forældrene er sammen med deres barn til sprogscreeningen. På den måde skabes der optimal trykthed for barnet, forældrene ser, hvad sprogscreeningen indebærer, og der er mulighed for, at forældrene kan give den sagkyndige supplerende oplysninger og stille uddybende spørgsmål. Er dette ikke muligt, kan barnets pædagog eventuelt deltage.

Det anbefales, at indkaldelsen indeholder følgende punkter:

- Formål med sprogscreeningen.
- Forløbet i sprogscreeningen, herunder indsamling af supplerende oplysninger, selve sprogscreeningen, og hvordan formidling af vurdering og eventuelle sprogpædagogiske tiltag vil foregå.
- Praktiske oplysninger såsom mødetid og -sted og deltagere i sprogscreeningen, herunder eventuel deltagelse af tolk. Inden sprogscreeningen skal det afklares, om der er behov for tolk, og forældrene skal i så fald have at vide, at der vil være en tolk til stede. Deltager forældrene ved udfyldelse af de supplerende oplysninger, vil det fremgå her, ellers må det ske på anden måde. Procedurerne for dette gennemføres efter lokal praksis.

Indsamling af supplerende oplysninger

(Benyt arket *Indsamling af supplerende oplysninger (skolestarter)* side 3 i materiale-delen *Skemaer*)

Så vidt det er muligt, indsamles de supplerende oplysninger om barnet før selve sprogscreeningen, fordi disse oplysninger er en del af den sagkyndiges forberedelse af sprogscreeningen og mødet med barnet. Det anbefales at påbegynde indsamlingen af oplysningerne i god tid.

”Oplysninger om det tosprogede barn fra barnets pædagog og/eller forældre”

Disse oplysninger indsamles i god tid før sprogscreeningen, så en eventuel tolk kan bestilles. Er barnet i dagtilbud eller andet tilbud, udfyldes disse spørgsmål af en pædagog i samarbejde med forældrene, ellers må den sagkyndige indsamle oplysningerne. Oplysningen, om hvem der foretager sprogscreeningen (den sagkyndiges navn og stilling), skal være udfyldt, inden skemaet udleveres til besvarelse.

”Oplysninger baseret på observationer i dagtilbud eller andet tilbud”

Disse oplysninger indsamles før sprogscreeningen for at give et billede af barnets sprogbrug og interaktion med voksne og børn i andre situationer, end der er tale om i denne sprogscreening. Der er hovedvægt på brug af dansk. Disse oplysninger er også nyttige for den sagkyndige i forhold til at vurdere, på hvilket niveau den sagkyndige skal starte sprogscreeningen, og om der er særlige områder, som den sagkyndige skal være opmærksom på. Derudover kan oplysningerne give den sagkyndige en fornemmelse af, om barnet er meget påvirket af situationen og for eksempel er mere stille end normalt. Spørgsmålene besvares af en pædagog i barnets dagtilbud eller andet tilbud. Er barnet ikke i dagtilbud eller i et andet tilbud, stilles spørgsmålene til den, som er ansvarlig for barnets sprogudvikling på dansk.

”Oplysninger fra forældre om barnets sprogtilegnelse, herunder modersmål”

Disse oplysninger indsamles for at give et billede af barnets tidligere sprogudvikling med fokus på modersmålet/modersmålene, og om der har været problemer med syn og hørelse, som kan have haft og måske stadig har betydning for barnets sprogudvikling på modersmål og dansk. Er barnet i dagtilbud eller andet tilbud, udfyldes

spørgsmålene så vidt muligt før sprogscreeningen af en pædagog i samarbejde med forældrene. Er barnet ikke i dagtilbud eller andet tilbud, udfyldes spørgsmålene af den sagkyndige i samarbejde med forældrene, for eksempel i forbindelse med sprogscreeningen. Skal oplysningerne indsamles i forbindelse med sprogscreeningen, kan den sagkyndige med fordel inddrage barnet i besvarelsen. Samtidig bør den sagkyndige overveje, om der er spørgsmål, som det er bedre at få uddybet uden barnets tilstedeværelse, så man ikke taler om barnet, mens barnet er til stede. Hvis sprogscreeningen for eksempel foregår i barnets dagtilbud, kan barnet lege inde ved siden af, mens den sagkyndige taler med forældrene.

Valg af lokale til sprogscreeningen

Det anbefales at vælge et roligt, afgrænset lokale og ikke et gennemgangsrum eller et fælleslokale, så man undgår støj og indblanding fra uvedkommende. Det er vigtigt at få etableret en god kontakt med barn og forældre.

Sprogscreeningen optages

Det anbefales, at sprogscreeningen optages på lydbånd eller video, så den sagkyndige kan indgå som interesseret og koncentreret samtalepartner, og barnet kan få de optimale vilkår for at vise sin samtalekompetence. Det kan foregå med båndoptager, videooptager, mp3 eller lignende. Det er vigtigt, at den tekniske kvalitet er så god, at den sagkyndige efterfølgende kan anvende optagelsen til en vurdering af barnets samtalekompetence, også i det tilfælde hvor barnet på grund af generthed taler lavt.

Man skal være opmærksom på, at lyd- og billedoptagelser af en sprogscreenings-situation er behandling af personhenførbare oplysninger i persondatalovens forstand. Behandlingen skal derfor ske i overensstemmelse med reglerne i persondataloven. Der henvises i denne forbindelse til den særskilte vejledning, som indgår i dette samlede sprogscreeningsmateriale.

2. Mødet med barnet og den første kontakt

Det anbefales, at barnets forældre er med til samtalen. Hvis det ikke kan lade sig gøre, anbefales det, at barnet ledsages af en pædagog.

Det er vigtigt lige fra begyndelsen at få skabt en god stemning, for eksempel ved at komme barn og forældre i møde, præsentere sig selv og have en lille, hyggelig samtale om, hvordan familien er kommet frem til mødestedet, om det var svært at finde, og om de har været der før.

Placering af familien er vigtig for at få den optimale kontakt med barnet. Barnet skal sidde, så det føler sig trygt, og så det er naturligt for den sagkyndige at have øjenkontakt med barn og forældre efter behov. Husk ved brug af tolk at se på forældrene og ikke på tolken, også når tolken taler. Det skal bemærkes, at tolken er neutral, upartisk og har tavshedspligt.

I mødet med barnet og forældrene er det meget vigtigt, at den sagkyndige er åben og imødekommende. Man skal huske, at barnet ikke kommer der af egen fri vilje, og at man som sagkyndig er ansvarlig for, at der etableres en behagelig stemning.

Huskeliste til en god og udviklingsstøttende kommunikation:

- Kald/omtal barnet ved navn.
- Vis selv initiativ og tag lederskab.
- Lav klare start- og sluttidspunkter.
- Sæt ord på dine handlinger og fortæl, hvad der skal ske.
- Forklar, hvorfor der bruges optageudstyr, hvis dette er tilfældet.
- Bekræft barnet i, hvad det gør.
- Motivér og få barnet til at turde deltage.
- Giv støtte i stedet for hurtigt at give barnet svaret.
- Giv barnet tid og plads til at svare.

For at få et cirka femårigt barn til at kommunikere er det vigtigt at tage udgangspunkt i barnets hverdag. Samtale om søskende, børnehaven, kammerater, fritidsinteresser og lignende kan være en hjælp. Et andet velegnet spørgsmål vedrører det sprog, barnet taler derhjemme.

Den sagkyndige præsenterer barn og forældre for materialet og viser, at der indgår et stort billede og nogle mindre billeder, og tydeliggør dermed, at når barnet og den sagkyndige er færdige med at tale om dette materiale, er sprogscreeningen færdig. For at bevare en god og tryk situation for barnet er det i orden, hvis barnet skulle henvende sig til forældrene, pædagogen eller tolken under sprogscreeningen.

Hvis sprogscreeningen optages som anbefalet, introducerer den sagkyndige optageudstyret og fortæller, at samtalen vil blive optaget, så den sagkyndige kan høre samtalen igen bagefter. Den sagkyndige vil også skrive lidt undervejs for bedre at kunne huske samtalen bagefter.

3. Aktiviteter i selve sprogscreeningen

I sprogscreeningen af det tosprogede barn i forbindelse med skolestart indgår fem aktiviteter. I det følgende vil de forskellige aktiviteter blive gennemgået med hensyn til formål, fremgangsmåde og vejledning i at foretage registreringerne. (Selve registreringsarkene følger efter gennemgangen af de fem aktiviteter). For vejledning i at foretage den samlede konklusion og beskrivelse efter sprogscreeningen på baggrund af registreringer og gennemlytning af samtalen se kapitel 5 *Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen* side 18.

Aktivitet 1:

Samtale

Formål:	At vurdere barnets samtalekompetence
Materiale:	Samtalebillede: Læringsmiljø/dagtilbud Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 1 til vurdering af samtalekompetence benyttes først efter sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen

Instruktion

Samtalen er den centrale aktivitet i sprogscreeningen. Sigtet med samtalen er at vurdere, i hvor høj grad barnet kan indgå i en samtale på dansk med en voksen om emner fra hverdagen i et dagtilbud. Det anbefales, at samtalen optages, så den sagkyndige i samtalsituationen kan koncentrere sig om at indgå som lyttende og deltagende samtalepartner. Vurderingen af barnets samtalekompetence sker ved hjælp af registreringsark 1 til vurdering af samtalekompetence og foretages først efter screeningsamtalens afslutning.

NB! Nedenfor gives et forslag til, hvordan samtalen kan gennemføres. Det er imidlertid vigtigt ikke at opfatte de nedenstående spørgsmål og emner som en på forhånd givet struktur, hvor alle emner eller det samme antal emner skal dækkes; tværtimod er det vigtigt, at samtalens forløb tager udgangspunkt i det konkrete møde mellem den sagkyndige og barnet.

Den sagkyndige bør opmuntre barnet til selv at fortælle. Det er vigtigt, at den sagkyndige er opmærksom på sit eget kropssprog, sin mimik og sit engagement, da en interesseret samtalepartner giver barnet bedre muligheder for at vise sit sproglige potentiale. Samtidig er det vigtigt, at den sagkyndige giver barnet tid og plads til at svare og ikke kommer til at overtage samtalen. Barnet bør ligeledes opmuntres til at inddrage andet stof end det, der ligger i billedet og i den sagkyndiges spørgsmål. Dette kan blandt andet gøres ved at gå ind i barnets svar og forfølge de emner, der ligger der. Hvis barnet for eksempel udpeger en gyngesæde, kan man spørge videre: *Kan du lide at gynge? Hvor gynger du henne? Hvad kan du ellers lide at lave, når du er på legepladsen?*

Hvornår afsluttes samtalen?

Samtalen afsluttes, når barnets lyst til at tale ebber ud, men bør ikke strække sig over mere end ti minutter. Herefter går man videre med aktivitet 2, som anvender samme billede. Hvis det er et barn, som siger meget lidt, er det vigtigt at forsøge med flere emner, inden man går videre, da barnets lyst til at samtale og dermed den sprogbeherskelse, som barnet får mulighed for at demonstrere, kan være meget

afhængig af emnet. Det er ligeledes vigtigt, at den sagkyndige er opmærksom på barnets interesse og engagement for at vurdere, hvornår man skal give slip på et emne og gå videre til et andet.

NB! Aktivitet 3 tager udgangspunkt i pigen og drengen, der græder på samtalebilledet – derfor er det hensigtsmæssigt, at den sagkyndige ikke eksplicit henleder barnets opmærksomhed på denne situation i aktivitet 1. Hvis barnet selv tager situationen op, bør den sagkyndige af hensyn til samtalens videre forløb ikke afvise emnet, men kan undlade at gå ind i barnets svar og i stedet henlede opmærksomheden på andre emner.

Forslag til samtalens forløb og emner

Den sagkyndige starter med at tage samtalebilledet frem og præsentere det for barnet, for eksempel ved at sige:

Her er et flot billede med masser af spændende ting på. Kan du se, hvor det er?

Den sagkyndige afventer svar. Hvis barnet tøver med at svare, kan det hjælpes på vej:

Det er vist en børnehave – kender du sådan en?

Herefter kan samtalen for eksempel udfolde sig over følgende temaer – husk, at de følgende spørgsmål udelukkende er forslag og frit kan varieres i emne og antal efter det enkelte barn og samtalsituationen:

Legetøj:

Peg på reolen:	Sikke en masse legetøj. Hvad kunne du tænke dig at lege med? Hvad leger du med i din børnehave/derhjemme? Hvad er der ellers i reolen?
Peg på puslespillet:	Hvad er det? Hvem tror du har været ved at lave puslespil? Hvorfor tror du, han/hun er holdt op?

At klæde sig ud:

Peg på børnene, som klæder sig ud:	Se, hvor fine de er – hvad laver de? Hvad er de klædt ud som? Hvad har hun/han på?
Peg på ridderen:	Hvad tror du, han leder efter?

At læse bøger – på flere sprog:

Peg på pædagogen, som læser for tre børn i sofaen:	Hvad laver de? Hvad tror du, det er for en historie, de får læst højt? Kan du finde børn, som læser bøger selv? Kan du lide at læse bøger? Hvad for nogle bøger kan du bedst lide at læse?
Peg på pigen, som læser selv:	Hvad læser hun om? Kan du finde andre dyr på billedet? Hvad er det, hun har på ørerne? Hvad tror du, hun lytter til?
Peg på drengen, som læser i en arabisk bog:	Hvad er det for en bog? Hvad tror du, den handler om? Tror du, at det er en dansk bog? Hvad for et sprog tror du, det er? Hvad for et sprog taler du derhjemme? Hvad for nogle sprog tror du, de andre børn taler?

Eventyr/historier og remser:

Peg på eventyrplakaten:	Hvad kan du se her? Kender du det eventyr/eventyret om de tre bukke bruse? Kender du andre eventyr/historier (på dansk eller på andre sprog)? Hvad for et eventyr/en historie kan du bedst lide?
Peg på remseplakaten:	Her en remseplakat. Nu skal du høre, hvad der står (læs remsen op). Det kalder man en remse. Kender du andre remser (på dansk eller på andre sprog)?

Tid:

Peg på remseplakaten:	På plakaten sner det – det gør det tit om vinteren. Hvilken årstid tror du, det er på billedet (giv eventuelt eksempler på årstider)? Hvordan kan man se det? Hvilken tid på året kan du bedst lide? Hvorfor? Hvilken tid på dagen tror du, det er (giv eventuelt eksempler: morgen, formiddag, eftermiddag)? Der er et ur, hvor man kan se, hvad klokken er – kan du finde det?
------------------------------	---

Aktivitet 2:

Struktureret samtale om former, størrelser, tegning, farver, tøj, frugter, ental/flertal og aktiviteter

Formål:	At vurdere barnets ordforråd i forhold til skolestart
Materiale:	Samtalebillede: Læringsmiljø/dagtilbud Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 2 til vurdering af skolestartsordforråd

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere barnets kendskab til et specifikt ordforråd, der er relevant ved skolestart. I aktiviteten prøves barnets sprogforståelse, ved at barnet skal udpege genstande og personer på samtalebilledet, mens der er fokus på barnets produktive ordforråd, når barnet skal benævne personer, genstande og aktiviteter, som den sagkyndige udpeger. Aktivitet 2 forløber som en struktureret samtale, hvor indholdet er bestemt på forhånd ud fra de ord i registreringsskema 2, som man ønsker at afdække kendskabet til. Den strukturerede samtale i aktivitet 2 er således en anden form for samtale end den mere frie samtale i aktivitet 1. Spørgsmålene i registreringsskema 2 er derfor ikke vejledende som i aktivitet 1, men skal indgå i den strukturerede samtale for at afdække det specifikke ordforråd.

NB! Da aktivitet 1 og 2 anvender samme samtalebillede, vil der naturligt opstå emnemæssige overlap mellem aktiviteterne. Hvis barnet under samtalen i aktivitet 1 allerede har demonstreret kendskab til dele af det ordforråd, der behandles i aktivitet 2, kan disse dele udelades. Disse dele af registreringsarket udfyldes så i forbindelse med gennemlytningen af optagelsen af sprogscreeningssamtalen.

Hvornår afsluttes den strukturerede samtale?

Som udgangspunkt følger den sagkyndige spørgsmålene på registreringsskema 2. Den sagkyndige vurderer selvfølgelig situationen, herunder barnets koncentration og dansksproglige niveau. Hvis barnet er helt nybegynder i forhold til det aktuelle ordforråd, vurderer den sagkyndige, om nogle af spørgsmålene eventuelt skal undlades. (Spørgsmålene er ordnet i forhold til emne og ikke sværhedsgrad). Hvis den sagkyndige vurderer, at barnet er ved at miste koncentrationen, kan det overvejes, om man skal gå videre med andre aktiviteter og så senere vende tilbage til aktivitet 2.

Aktivitet 3:

Sammenhængende fortælling

Formål:	At vurdere barnets fortællekompetence
Materialer:	Samtalebillede: Læringsmiljø/dagtilbud og billedsekvens (fem billeder, som klippes ud) Optageudstyr
Registrering:	Registreringsark 3 til vurdering af fortællekompetence. Registreringsarket udfyldes først <i>efter</i> sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen, men der er en enkelt registrering under aktiviteten (se <i>Registrering under aktivitet 3</i> nedenfor)

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere barnets evne til at fortælle en sammenhængende fortælling med udgangspunkt i en billedsekvensserie. Sammenhæng i en fortælling kan blandt andet skabes ved hjælp af grammatiske virkemidler og gennem ordvalget, både inden for den enkelte sætning og på tværs af sætninger. Det er vigtigt at afdække barnets evne til at fortælle sammenhængende, da det er en forudsætning for at indgå i skolens sociale og læringsmæssige sammenhænge.

Den sagkyndige præsenterer fortælleaktiviteten og støtter eventuelt barnet med spørgsmål (se nedenfor).

Hvornår afsluttes aktiviteten?

Aktiviteten afsluttes, når barnet har fortalt sin historie, men bør ikke strække sig over mere end fem minutter. For det meget talende barns vedkommende kan aktiviteten således afrundes, selvom barnet eventuelt har mere at sige, og omvendt bør aktiviteten for det meget tavse barns vedkommende afsluttes, når den sagkyndige vurderer, at barnet ikke har mere at sige.

Forberedelse af sekvensbilleder

Sekvensserien består af fem billeder, som printes ud og klippes ud hver for sig. Billederne kan eventuelt lamineres.

Præsentation af fortælleaktiviteten

Billedsekvensserien er konstrueret, så den tager udgangspunkt i samtalebilledet om læringsmiljø/dagtilbud, som anvendes i aktivitet 1 og 2. For at tydeliggøre sammenhængen indledes aktiviteten med, at den sagkyndige på samtalebilledet udpeger situationen med pigen og drengen, som har slået sig og græder, for eksempel ved at sige:

Her er der nogle børn. Hvordan har de det? Hvorfor tror du, at de græder? Hvad tror du, der sket med dem?

Hvis barnet allerede tidligere i sprogscreeningssamtalen har talt om situationen med de grædende børn, refererer den sagkyndige til dette og spørger:

Hvad var det nu, du sagde, der var sket med de to børn?

Den sagkyndige registrerer barnets valg af bøjning af udsagnsordene i svaret i materialedelen *Skemaer*.

Når den sagkyndige og barnet kort har talt om situationen på det store samtalebillede, viser den sagkyndige billedsekvensserien for barnet. Billederne lægges frem foran barnet uden at blive lagt op i én række. Den sagkyndige lægger det første billede og beder barnet om at lægge billederne i rækkefølge og derefter fortælle historien, for eksempel ved at sige:

Her har jeg nogle forskellige billeder, som viser, hvad der er sket med børnene. Her er det første billede (peg på det første billede og læg det frem). Kan du prøve at lægge billederne i rækkefølge og fortælle, hvad der er sket?

Den sagkyndige bør ikke rette på barnets rækkefølge af sekvensbillederne. Hvis barnet har svært ved at komme i gang, kan den sagkyndige pege på det første billede og spørge:

Hvad sker der her på det første billede? Hvad laver pigen? Hvad laver drengen?

Hvis barnet går i stå undervejs i fortællingen, kan den sagkyndige for eksempel spørge:

Hvad skete der så bagefter?

Endelig kan den sagkyndige, hvis barnet fortæller meget kort og uden detaljer, forsøge at spørge ind ved at sige:

Hvad skete der mere på billedet? Hvorfor tror du, det skete?

Fortsæt til aktivitet 4 efter maksimalt fem minutter

Aktivitet 4:

Lytteforståelse

Formål:	At vurdere barnets forståelse af sproglig kompleksitet i sætninger af varierende sværhedsgrad
Materialer:	Syv billedrækker med fire billeder i hver Blyant Optageudstyr
Registrering:	Registreringsark 4 til vurdering af lytteforståelse (forståelse af sproglig kompleksitet)

Instruktion

Formålet med lytteøvelsen er at vurdere barnets lytteforståelse i forhold til sætninger af varierende sværhedsgrad. Den sagkyndige læser et udsagn op, som kun passer til ét billede ud af en række på fire billeder. Barnet skal for hvert udsagn fortælle, hvilket billede der passer til det hørte udsagn. Barnet kan gøre dette verbalt eller ved at pege på billedet eller strege det over. Lytteforståelsen fortæller om barnets evne til at forstå udsagnet og huske udsagnet i tilstrækkelig grad til at kunne vælge det rigtige billede. Forståelsen af udsagnet går både på enkelte centrale ord, som skal forstås præcist for at kunne udelukke nogle af billederne for eksempel navneord, udsagnsord og tillægsord. Samtidig kræver flere af udsagnene også en forståelse af, hvem der gør hvad, og hvor mange der er tale om, det vil sige en forståelse af ordstillingens betydning på dansk, og hvordan man markerer flertal på dansk (morfologi). Det er vigtigt at afdække barnets forståelse af ord, syntaks og morfologi på dansk, fordi de udgør vigtige forudsætninger for udvikling af barnets læseforståelse på dansk.

Den sagkyndige præsenterer først aktiviteten for barnet ved at bruge billedrække Øve 1 ("Her ser du tre huse"). Derefter går selve aktiviteten i gang med de seks billedrækker.

Præsentation af opgavetyper

Den sagkyndige siger:

Nu skal du se på de fire billeder her. (Den sagkyndige peger på billedrække Øve 1). Et af billederne passer lige præcis til det, jeg siger. Jeg siger:
Her ser du tre huse. Du skal høre godt efter, for jeg siger det kun én gang mere:
Her ser du tre huse. Hvilket af billederne passer til det, jeg sagde?

Barnet får lov at svare/pege. Den sagkyndige siger:

Ja, det er rigtigt. Det kan jo ikke være billedet med fem huse eller billedet med to huse og et telt eller billedet med kun ét hus. (Disse billeder udpeges et for et.)

Ved fejlsvar siger den sagkyndige:

Det er dette billede, der er det rigtige (peg på det rigtige billede). Her er lige tre huse på billedet. Det kan jo ikke være billedet med fem huse eller billedet med to huse og et telt eller billedet med kun ét hus. (Disse billeder udpeges et for et.)

Du skal sætte en streg over det billede, der passer. (Den sagkyndige viser det.)

Hvis du kommer til at sætte stregen forkert, kan du bare strege den over og så lave en ny streg over det rigtige billede.

Nu skal du få lov at sætte stregerne – uden at jeg hjælper. Du sætter selv streger ved det billede, der passer til det, jeg siger. Nu skal du bladre om på næste side.

Selve aktiviteten med seks udsagn

Når en opgave læses op, peger den sagkyndige på den tilhørende billedrække, så barnet ikke bliver i tvivl om, hvilke billeder der skal vælges imellem. (Udsagnene står på registreringsark 4).

Den sagkyndige læser hver opgave højt to gange – aldrig flere gange. Udtalen skal selvfølgelig være tydelig, men tempoet skal ikke være overdrevet langsomt. Imellem de to højtlysninger siges:

Hvilket billede passer (til det jeg siger)?

Barnet vælger et billede og streger det over. Den sagkyndige kommenterer ikke, om barnet har valgt det rigtige billede ved billedrække 1-6, men går videre til den næste billedrække.

Aktivitet 5:

Bogstav- og talkendskab

Formål:	At vurdere barnets begyndende skriftsprogskompetence
Materialer:	Bogstav- og talplader (to styk) Blyant og papir Optageudstyr
Registrering:	Registreringsark 5 til vurdering af begyndende skriftsprogskompetence

Instruktion

Formålet med aktivitet 5 er at vurdere barnets begyndende skriftsprogskompetence (bogstav- og talkendskab) som forudsætning for den første læseindlæring. Denne aktivitet består af tre delopgaver (5a, 5b og 5c og mulighed for at udvide med materiale fra skoleskiftermaterialet).

I opgave 5a prøves primært, om barnet skelner mellem bogstaver og tal og kender overbegreberne *bogstav* og *tal*, og sekundært om barnet kender benævnelserne på udvalgte bogstaver og tal. Dette sker, ved at barnet skiftevis skal udpege og benævne bogstaver og tal efter eget valg.

I opgave 5b undersøges, om barnet kan skrive sit eget navn og andre ord, og om barnet kender de danske navne på de latinske bogstaver. Barnet vælger først selv, hvilket alfabet barnet vil benytte. Hvis barnet benytter et andet alfabet end det latinske alfabet, spørger den sagkyndige:

Kan du også skrive dit navn med de bogstaver, man skriver dansk med?

Hvis barnet kan skrive sit navn med latinske bogstaver, spørger den sagkyndige:

Kan du også skrive andre ord?

Hvornår går man videre til opgave 5c?

Hvis barnet i opgave 5a og 5b har vist kendskab til mindst to bogstaver i det latinske alfabet, går den sagkyndige videre med opgave 5c, ellers afsluttes sprogscreeningen.

I opgave 5c prøves, om barnet kender navne på de store bogstaver, ved at barnet benævner bogstaverne i alfabetet.

Hvis barnet kender mange store bogstaver i opgave 5c

Hvis barnet kender mange store bogstaver i opgave 5c, det vil sige 11 bogstaver eller flere, kan den sagkyndige inddrage materiale fra aktivitet 5 til skoleskiftere

børnehaveklasse – 2. klasse. Før den sagkyndige fortsætter til skoleskiftermaterialet, bør det vurderes, om sprogscreeningen stadig kan holdes inden for de 45 minutter, og om barnet ellers virker frisk og engageret.

Er dette tilfældet, kan den sagkyndige fortsætte med alfabetpladen med de små bogstaver i skoleskiftermaterialet (opgave 5d). Kender barnet hovedparten af de små bogstaver, kan barnet derefter fortsætte med at læse den lette fabel ”Løven og musen” (aktivitet 5B). Ved at fortsætte til skoleskiftermaterialets aktivitet 5 prøves, om barnet allerede før skolestart og skolens undervisning i læsning er påbegyndt sin læsning på dansk.

Hvis der fortsættes med materialer fra aktivitet 5 i skoleskiftermaterialet, så benyttes de tilhørende registreringsark i skoleskiftermaterialet. I det opsamlende registreringsark 6 markeres med et kryds, at der er fortsat til skoleskiftermaterialet, og vurderingerne tilføjes i kommentarkolonnen, eller registreringsark 6 for skoleskiftere børnehaveklasse – 2. klasse vedlægges.

4. Sprogscreeningssamtalen afsluttes

Sprogscreeningssamtalen afsluttes, og mødet afrundes. Barnet roses for sin deltagelse, og den sagkyndige fortæller kort, hvad der videre vil ske. Derudover kan den sagkyndige over for forældrene uddybe, hvordan sprogtilegnelsen på dansk og modersmål støttes, ved at barnet indgår i mange forskellige sammenhænge med andre børn og voksne i og uden for familien, hvor barnet har muligheder for aktivt at bruge sproget: For eksempel i samtale, sang, leg/spil, hvor flere sanser bruges og ved højtlesning og barnets egen læsning. På biblioteker er der blandt andet mulighed for at låne bøger, spil, videoer og dvd'er på forskellige sprog. Desuden kan forældrene støtte barnets dansktilegnelse ved at lade deres børn se danske børneudsendelser på tv. Med hensyn til brug af modersmål bør rådgivningen til forældrene være, at de taler med barnet på det sprog, som de selv har det bedst med, fordi det giver den bedste sprogudvikling, og sproget har en vigtig funktion i den sociale og følelsesmæssige relation mellem forældre og barn.

5. Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen

Efter sprogscreeningen analyserer den sagkyndige registreringer og iagttagelser for alle aktiviteterne, og for hver aktivitet opsamles registreringerne på det aktuelle registreringsark under punktet *Opsamling af registreringer*. For aktivitet 1-4 er der tale om en trindelt skala, mens opsamlingen for aktivitet 5 ikke er en trindelt skala.

Sammenfatning af sprogscreeningen

Vurderingerne fra hver aktivitet føres over i det opsamlende registreringsark (*Registreringsark 6: Opsamling*), som kan indgå i videreformidlingen af sprogvurderingen og dens anbefalinger og eventuelt følge barnet som en portfolio. Opsamlingen på registreringsark 6 suppleres med relevante oplysninger om barnet (for eksempel om dets modersmål, aktuelle sprogbrugssituation, og hvor længe barnet har lært dansk) og på baggrund af helhedsbilledet foretages en sammenfatning af sprogscreeningen.

Formidling af sprogscreeningens vurderinger og anbefalinger

Oplysningerne, som fremgår af Registreringsark 6, er relevante for flere personer. Læs mere om dette i afsnittet *Hvem skal efterfølgende have oplysninger om sprogscreeningens vurderinger?* side 10 i delen *Vejledning til sprogscreening af skolestartere og skoleskiftere*.

